

Reactie op: Mondialisering en de arbeidsmarkt

Van Witteloostuijn en Hartog betogen dat mondialisering vooral veel kansen met zich meebrengt en dat de aanpassingskosten overzienbaar zijn. Globalisering betekent ook geenszins de onvermijdelijke afbraak van allerlei sociale verworvenheden. Landen hebben nog altijd veel bewegingsruimte op sociaal vlak. In grote lijnen kan ik mij in hun verhaal vinden, met de aantekening dat bij keuzes steeds bepaalde afritten gelden. Zo leidt immigratie tot een relatief grote verslechtering van de arbeidsmarktpositie van de eigen bevolking in landen met rigide instituties. Technologische ontwikkelingen (vooral ICT) en globalisering leiden tot een verschuiving in de vraag naar taken, die zich vertaalt in een polarisatie van de arbeidsmarkt (Autor et al., 2006). In de afgelopen vijftien jaar is de werkgelegenheid sterk toegenomen voor hooggeschoolden, licht toegenomen voor laaggeschoolden en afgenomen voor de midden-categorie. Vroeger verdwenen er vooral banen van laaggeschoolden. Middelgeschoolden vervullen vaak routinetaken die steeds eenvoudiger (deels) kunnen worden overgenomen door computers en/of verplaatst naar het buitenland. Laaggeschoold werk is vaak persoons- en plaatsgebonden, en daardoor minder goed te automatiseren en te verplaatsen. Hoogopgeleiden profiteren van het feit dat coördinerende taken en taken die abstract denkwerk vragen steeds belangrijker worden. Polarisatie op de arbeidsmarkt betekent dat het private rendement van een hoog opleidingsniveau stijgt, terwijl de eerste jaren scholing relatief weinig opleveren. Hierdoor en door de uitwaaiering van de loonverdeling aan de bovenkant wordt investeren in scholing riskanter. De overheid kan hier via de studiefinanciering wat aan doen. Gegeven het cumulatieve karakter van kennis, blijft een goed fundament van primair en secundair onderwijs een essentiële overheidstaak. Het opscholen van laaggeschoolden tot middelgeschoolden met routinevaardigheden

biedt beperkt soelaas, omdat in het middensegment de klappen vallen. Het is twijfelachtig of dit de enorme toename van de onderwijsuitgaven (van vijf procent bbp naar de zeven procent van de OESO-top) vereist die de auteurs bepleiten. De kwaliteit van ons lager en middelbaar onderwijs is prima gezien de hoge scores van Nederlandse leerlingen op internationale tests. Ook vinden schoolverlaters relatief vaak een baan. Opvallend is de relatief geringe deelname aan het hoger onderwijs. Het is niet evident dat dit te wijten is aan te hoge private kosten. Een alternatieve verklaring is dat de private baten van hoger onderwijs relatief laag zijn door de gecompriemeerde loon- en inkomensverdeling. Het draagvlak voor open markten is aan het afbrokkelen, wellicht doordat in een polariserende arbeidsmarkt de aanpassingslast meer terecht komt bij de middelgeschoolden die zich vroeger veilig waanden. In 2003 zag 56 procent van de burgers van de EU-15 globalisering nog als kans, in 2006 was dit gedaald tot 37 procent (Europese Commissie, 2006). Nederland zag een daling van 63 procent naar 53 procent. Het draagvlak kan worden versterkt door het tonen van begrip dat aanpassen pijn doet, en door ervoor te zorgen dat werknemers in staat zijn de noodzakelijke transitie soepel te maken. De Deense overheid heeft daarom in 2006 na een brede maatschappelijke discussie een proactieve Strategie opgesteld (www.globalisering.dk). In 2006 had 77 procent van de Denen een positief oordeel over globalisering, veertien procentpunt meer dan in 2003. Hopelijk heeft het komende SER-advies over globalisering een vergelijkbaar effect in Nederland.

LITERATUUR

Autor, D.H., L.F. Katz en M.S. Kearney (2006) The polarization of the US labor market. *American Economic Review*, 96(2), 189–194.
Europese Commissie (2006) *The Future of Europe*. Special Eurobarometer 251.

JOS JANSEN

Econoom bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid